

Sygn. akt V U 552/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 marca 2020 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Stanisław Pilarczyk

Protokolant: sekr. sądowy Anna Sobańska

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2020 r. w Kaliszu

odwołania J. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 11 kwietnia 2019 r. Nr (...) -2019

w sprawie J. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie kapitału początkowego

1. Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O., z dnia 11 kwietnia 2019 r., znak (...) -2019, w ten sposób, iż ustala, że do obliczenia wskaźnika wysokości kapitału początkowego, z tytułu zatrudnienia od 15 maja 1981 roku do 30 kwietnia 1986 roku w Lidze (...) Oddział w P., odwołujący J. P. ma prawo do uwzględnienia wynagrodzenia w wysokości:

- a) **za okres od 15 maja 1981 roku do 31 grudnia 1981 wyroku – 32 953 zł;**
- b) **za 1982 rok – 71 970 zł;**
- c) **za 1983 rok – 103 320 zł;**
- d) **za 1984 rok – 108 635 zł;**
- e) **za 1985 rok – 117 603,87;**
- f) **za okres od 1 stycznia 1986 roku do 30 kwietnia 1986 roku – 39 320 zł.**

2. Oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

SSO Stanisław Pilarczyk

VU 552/19

Uzasadnienie faktyczne

Decyzją z 11 kwietnia 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53 t.j.) ustalił J. P. kapitał

początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 1 stycznia 1976 roku do 31 grudnia 1985 roku. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wyniósł 63,72 % Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustalono w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 63,72% przez kwotę 1 220,89 zł, tj. kwotę bazową określoną w ustawie ($63,72\% \times 1\,220,89 \text{ zł} = 777,95 \text{ zł}$). Do obliczenia kapitału początkowego organ rentowy przyjął łącznie: 17 lat, 5 miesięcy, 7 dni, tj. 209 miesięcy okresów składkowych. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 roku – wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 64,69%. Współczynnik ten służy do obliczenia części 24% kwoty bazowej. Wysokość 24% kwoty bazowej wynosi 293,01 zł. Kapitał początkowy ustalony na dzień 1 stycznia 1999 roku wynosi 76 427,12 zł.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego Zakład nie uwzględnił dochodów:

- w 1981 roku – 800 zł;
- w 1982 roku – 15 670 zł;
- w 1983 roku – 15 000 zł;
- w 1984 roku – 15 000 zł;
- w 1985 roku – 15 000 zł;
- w 1986 roku – 5 000 zł

tytułem rekompensat

Wnioskodawca J. P. wniósł odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o uwzględnienie przy ustalaniu kapitału początkowego wypłaconych mu rekompensat w latach 1981 -1986.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca J. P. urodził się (...).

(okoliczność bezsporna)

W dniu 18 grudnia 2018 roku wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie kapitału początkowego.

W okresie 15 maja 1981 roku do 30 kwietnia 1986 roku wnioskodawca był zatrudniony, w pełnym wymiarze czasu pracy, w (...) jako (...) w P..

(dowód: kserokopia świadectwa pracy – k. 14 akt ZUS).

(...) wystawiła wnioskodawcy zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu w dniu 18 lipca 2018 roku, gdzie podano iż w 1981 roku wnioskodawca J. P. osiągnął wynagrodzenie łączne w wysokości 35 100 zł (34 300 zł wynagrodzenie zasadnicze + 800 zł tytułem rekompensat), w 1982 roku w wysokości 70 870 zł (55 200 zł wynagrodzenia zasadnicze + 15 670 rekompensaty), w 1983 roku wynagrodzenie w wysokości 100 200 zł (85 200 zł wynagrodzenie zasadnicze + 15 000 zł rekompensaty), w 1984 roku wynagrodzenie w wysokości 112 712 zł (97 712 zł wynagrodzenie zasadnicze + 15 000 zł rekompensaty), w 1985 roku wynagrodzenie w wysokości 114 520 zł (99 520 zł wynagrodzenie zasadnicze + 15 000 zł rekompensaty) w 1986 roku wynagrodzenie w wysokości 38 280 zł (33 280 zł wynagrodzenie zasadnicze + 5 000 zł rekompensaty). Powyższe zaświadczenie opracowano na podstawie dokumentów płacowych wnioskodawcy, ale po piśmie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) anulowała powyższe zaświadczenie.

(dowód: zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu – karta 26 akt ZUS, pismo (...) karta 41 akt ZUS)

W okresie od 15 maja 1981 roku do 14 sierpnia 1981 roku wynagrodzenie wnioskodawcy według kategorii zaszeregowania wynosiło miesięcznie 4 100 zł, od 15 sierpnia 1981 roku do 31 lipca 1982 roku wynosiło 4 400 zł, od 1 sierpnia 1982 roku do 30 września 1984 roku 4 700 zł, od 1 października 1982 roku do 31 grudnia 1982 roku 5 000 zł, od 1 stycznia 1983 roku do 31 lipca 1984 roku 7 100 zł, od 1 sierpnia 1984 roku do 31 października 1984 roku 7 700 zł, przy czym od 15 maja 1984 roku wnioskodawcy przysługiwał dodatek stażowy w wysokości 3% wynagrodzenia zasadniczego, od 1 listopada 1984 roku do 30 kwietnia 1986 roku 8 000 zł, przy czym od 15 maja 1985 przysługiwał dodatek stażowy w wysokości 4% wynagrodzenia zasadniczego.

(dowód: umowa o pracę, dekrety płacowe wnioskodawcy – akta osobowe wnioskodawcy z (...))

Przy takich danych wynagrodzenie zasadnicze wnioskodawcy z okresu pracy wnioskodawcy w (...) wynosiło :

- w 1981 roku – 32 313,04 zł;
- w 1982 roku – 55 200 zł;
- w 1983 roku – 85 2000 zł;
- w 1984 roku – 90 515,81 zł;
- w 1985 roku – 99 483,87 zł;
- w 1986 roku – 32 280 zł.

(dowód: wyliczenie wynagrodzenia wnioskodawcy przez organ rentowy z dnia 3 grudnia 2019 roku – karta 43 akt sądowych)

Od 1 września 1981 roku wnioskodawca otrzymywał co miesiąc rekompensaty w wysokości 160 zł z tytułu podwyższenia cen detalicznych niektórych artykułów żywnościowych, od 1 lutego 1982 roku dodatkowo rekompensatę w wysokości 750 zł z tytułu nowych cen detalicznych artykułów żywnościowych i kwotę 600 zł tytułem nowych cen energii. Z tytułu powyższych rekompensat wnioskodawca otrzymał w 1981 roku kwotę 640 zł, w 1982 roku kwotę 16 770 zł, w latach 1983-1985 roku w wysokości 18 120 zł, w 1986 roku 6 040 zł.

(dowód: zeznania wnioskodawcy z dnia 3 marca 2020 roku [00:02:59][00:21:170], wyliczenie organu rentowego rekompensat wnioskodawcy wariant III – pismo organu rentowego z dnia 3 grudnia 2019 roku – karta 43 akt sądowych)

Tak więc wnioskodawca otrzymał co najmniej wynagrodzenie złożone z wynagrodzenia zasadniczego i rekompensat które było podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne;

- za okres od 15 maja 1981 roku – 32 953 zł (32 313,04 zł + 640 zł);
- za 1982 rok – 71 970 zł (55 200 zł + 16 770 zł);
- za 1983 rok – 103 320 zł (85 200 + 18 120 zł);
- za 1984 rok – 108 635 zł (90 515 zł + 18 120 zł);
- za 1985 rok – 117 603,87 zł;
- za okres od 1 stycznia 1986 roku do 30 kwietnia 1986 roku – 39 320 zł (32 280 zł + 6 040 zł).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie nie budzących wątpliwości dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy oraz na podstawie zeznań wnioskodawcy

Uzasadnienie prawne

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przedmiotem sporu była wysokość kapitału początkowego wnioskodawcy.

Zgodnie art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 roku poz. 1270) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Kapitał początkowy stanowi równowartość kwoty obliczonej według zasad określonych w art. 174 pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone zgodnie z art. 26 ust. 3 dla osób w wieku 62 lat (art. 173 ust. 2).

Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12 (art. 174 ust. 1 ww. ustawy). Jak stanowi art. 174 ust. 2 powołanej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

1. okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
2. okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
3. okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

W myśl ust. 3 ww. przepisu podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się przed dniem 1 stycznia 1999 roku. Natomiast ust. 7 art. 174 stanowi, że do obliczenia kapitału początkowego przyjmuje się kwotę bazową wynoszącą 100% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w II kwartale kalendarzowym 1998 roku. Ustęp 8 analizowanego przepisu stanowi zaś, że przy obliczaniu kapitału początkowego część kwoty bazowej wynoszącej 24% tej kwoty mnoży się przez współczynnik proporcjonalny do wieku ubezpieczonego oraz okresu składkowego i nieskładkowego osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 roku według określonego w ustawie wzoru. Wartość współczynnika, obliczonego na podstawie ust. 8, w zależności od płci, wieku ubezpieczonego oraz stażu ubezpieczeniowego w dniu 31 grudnia 1998 roku, przedstawiona jest w tabeli, stanowiącej załącznik do ustawy (ust. 13).

Jeżeli okres wskazany do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego obejmuje rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu społecznym na podstawie przepisów prawa polskiego jedynie przez część miesięcy tego roku, do obliczenia stosunku sumy kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w art. 15 ust. 3, w okresie tego roku do przeciętnego wynagrodzenia, przyjmuje się sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego za ten rok kalendarzowy odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu (ust. 3b).

Zgodnie z treścią § 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku, w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412) środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Wskazana regulacja § 21 ust. 1 powołanego rozporządzenia stanowiąca odpowiednik obowiązującego do dnia 23 listopada 2011 roku § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49) wyznacza kierunek

postępowania dowodowego, nie oznacza to jednak aby wysokość uzyskiwanego uposażenia nie mogła być wskazana i w inny sposób, tak przy pomocy pisemnych środków dowodowych pochodzących od pracodawcy, czy też nawet dowodów pośrednich, nie wyłączając zeznań świadków – aczkolwiek wskazujących wprost na wysokość wynagrodzenia danego zainteresowanego (tak stanowi m.in. teza wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1997 roku, II UKN 186/97, OSNAP 1998/11/324, a także wyroki: Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 marca 1997 roku, III AUa 105/97, Apel. W-wa 1997/2/7, Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 27 czerwca 1995 r. – III AUr 177/95, OSA 1996/10/32, czy Sądu Apelacyjnego Białymstoku, III AUr 294/93, PS – wkład. 1994/3/6). W wyroku Sądu Apelacyjnego w Wrocławiu z 11 stycznia 2011 roku (III AUa 1414/11, LEX nr 1124829) podniesiono, iż „w przypadku braku dokumentacji płacowej istnieje możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o dokumentację zastępczą znajdująca się w aktach osobowych, takich jak umowy o pracę, angaże, w których zawarte są dane dotyczące wynagrodzenia, wówczas można uwzględniać tylko takie składniki, które są pewne, wypłacane były w danym okresie stale i w określonej wysokości. Możliwe jest to także w postaci innych środków dowodowych tj. zeznań świadków, opinii biegłych itp.”. Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 3 czerwca 2015 roku (III AUa 535/14, Lex nr1781979) gdzie podniesiono iż „w przypadku braku dokumentacji płacowej istnieje możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o dokumentację zastępczą znajdującą się w jego aktach osobowych, tj. umowy o pracę czy angaże, w których zawarte są dane dotyczące wynagrodzenia”. W takim jednak wypadku uwzględnić można tylko takie składniki, które są pewne, stale, wypłacane były w danym okresie i w określonej wysokości. Wysokości wynagrodzenia lub danego składnika wynagrodzenia nie można zatem ustalać w sposób przybliżony, ale pewny, na podstawie konkretnego dokumentu bądź jego kopii, który zachował się w dokumentacji osobowej ubezpieczonego. Również Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 11 maja 2018 roku (III AUa 860/17; Lex nr 2508705) podniósł iż „w razie braku dokumentacji płacowej, istnieje możliwość ustalenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego w oparciu o dokumentację zastępczą znajdującą się w aktach osobowych (umowa o pracę, angaże, itp.), w której są dane dotyczące wynagrodzenia”. Natomiast w wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 5 grudnia 2017 roku (III AUa 287/17, Lex Nr 2476133) podkreślono iż „osoba ubiegająca się o świadczenia z ZUS musi wykazać wysokość przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, a jeżeli była pracownikiem – wysokość wynagrodzenia. Za podstawę wymiaru emerytury przyjmuje się kwotę udowodnioną przez zainteresowanego, która niekoniecznie musi odpowiadać wysokości faktycznie uzyskanego wynagrodzenia”.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 20 maja 2014 roku (III AUa 1021/14, Lex Nr 1480574) podniósł iż „Przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzenia i innych świadczeń ze stosunku pracy, stosuje się nadto przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględnione w podstawie wymiaru”.

Kluczowe dla rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie w ocenie Sądu było dokonanie ustaleń w materii przepisów prawa, regulujących zagadnienie i wysokość rekompensat pracowniczych w spornym okresie. Pierwszym takim aktem prawnym jest uchwała nr 187 Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1981 roku w sprawie podwyższenia cen detalicznych niektórych artykułów żywnościowych (M. P. z 1981 r. Nr 22, poz. 200), dalej uchwała nr 187, zgodnie z której § 3 ust. 3 rekompensatę wzrostu kosztów utrzymania z tytułu podwyżek cen ustala się w wysokości 160 zł na osobę miesięcznie, z tym że osobom wymienionym w ust. 2 pkt 2 pobierającym emeryturę lub rentę do 3 500 zł oraz osobom wymienionym w ust. 2 pkt 10 rekompensatę ustala się w wysokości 200 zł na osobę miesięcznie. W myśl § 7 uchwała wchodziła w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 31 sierpnia 1981 roku.

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym tejże kwestii była uchwała nr 24 Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 1982 roku w sprawie rekompensat pieniężnych z tytułu wprowadzenia z dniem 1 lutego 1982 roku nowych cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych, opału i energii (M. P. z 1982 r. Nr 4, poz. 18), dalej uchwała nr 24, wchodząca w życie (§ 36) z dniem 1 lutego 1982 roku.

Zapis § 8 ust. 2 tejże uchwały różnicował rekompensaty dla pracowników z tytułu nowych cen detalicznych podstawowych artykułów żywnościowych objętych przydziałem kartkowym – wskazując, iż wynoszą one miesięcznie:

1. 400 zł – dla górników zatrudnionych w kopalniach głębinowych, pracujących pod ziemią, którzy otrzymują z tego tytułu zwiększone przydziały kartkowe typu „G”
2. 900 zł – dla pracowników, którzy otrzymują zwiększone przydziały kartkowe na mięso z tytułu charakteru wykonywanej pracy lub stanu zdrowia;
3. 750 zł – dla pracowników niewymienionych w pkt 1 i 2.

Z kolei z ust. 3 przepisu wynikało, iż rekompensata dla pracowników z tytułu nowych cen energii, opału oraz artykułów żywnościowych nieobjętych przydziałem kartkowym wynosi miesięcznie w zależności od podstawy wymiaru: do 4 500 – 700 zł, 4 501-6 000 – 600 zł, 6 001- 9 000 – 500 zł oraz 9 001-13 000 – 300 zł.

Wreszcie, zagadnienie powyższe uregulowane było również w ramach zarządzenia Ministrów Pracy, Płac i Spraw Socjalnych Oraz Finansów z dnia 28 sierpnia 1981 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania rekompensaty z tytułu podwyżek cen detalicznych chleba i przetworów zbożowo-mącznych oraz zasad odpłatności z tytułu korekty stawek żywieniowych (M. P. z 1981 r. Nr 22, poz. 201), które weszło w życie z mocą wsteczną od dnia 1 września 1981 roku (§ 25).

Zarządzenie powyższe w § 6 przewidywało, iż wypłaty z tytułu rekompensat powinny być wykazywane w odrębnej rubryce listy płac.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63 ze zmianami) do wynagrodzeń przyjmowanych do podstawy wymiaru dolicza się rekompensatę wypłaconą pracownikowi obok wynagrodzenia lub zasiłku z ubezpieczenia społecznego. Tak więc na podstawie cytowanych przepisów z 1981 i 1982 roku wnioskodawca otrzymywał od 1 września 1981 roku rekompensaty w wysokości 160 zł miesięcznie, a od 1 lutego 1982 roku dodatkowo rekompensaty w wysokości 750 zł gdyż nie był górnikiem, ani nie miał zwiększonych przydziałów kartkowych na mięso i rekompensatę w wysokości 600 zł gdyż jego wynagrodzenie wynosiło powyżej 4500 zł a nie więcej niż 6 000 zł miesięczne. Powyższe rekompensaty przysługiwały między innymi pracownikom, a w tym okresie taki status miał wnioskodawca. Odnośnie wynagrodzenia zasadniczego wnioskodawcy Sąd przyjął te składniki wynagrodzenia, które wynikają z dokumentacji płacowej wnioskodawcy i są pewne, bo dotyczą wynagrodzenia zasadniczego i dodatku stażowego, natomiast nie uwzględnił takich składników wynagrodzenia jak premia regulaminowa czy wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, bo brak jest dowodów czy te składniki wynagrodzenia były wypłacone, a ponadto nie wiadomo w jakiej wysokości przysługiwały wnioskodawcy. Tak więc do obliczenia wskaźnika wysokości kapitału początkowego powinny być uwzględnione wnioskodawcy wynagrodzenie składające się z wynagrodzenia zasadniczego i rekompensat

- za okres od 15 maja 1981 roku – 32 953 zł (32 313,04 zł + 640 zł);
- za 1982 rok – 71 970 zł (55 200 zł +16 770zł);
- za 1983 rok – 103 320 zł (85 200 + 18 120 zł);
- za 1984 rok – 108 635 zł (90 515 zł +18 120 zł);
- za 1985 rok – 117 603,87 zł.

Wobec powyższego zgodnie z art. 477¹⁴ § 12 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego z 11 kwietnia 2019 roku i orzekł jak w punkcie 1 wyroku. Odnośnie kwot wynagrodzeń ponad ustalone w punkcie 1 wyroku żądanie wnioskodawcy jako nieuzasadnione i nie wykazane zgodnie z art. 477¹⁴ § 12 k.p.c. podlegało oddaleniu co znalazło odzwierciedlenie w punkcie 2 wyroku.

SSO Stanisław Pilarczyk